

א. האם האבות קיימו את התורה כולה?

התורה מספרת לנו את סיפור חייהם של האבות דרך מאורעות גדולים ומלאי משמעות. מאורעות אלו כוללים נסיונות, מסעות מארץ אחת לאחרת ולעתים גם מלחמות. אך דוקא אודות חיי היום-יום של האבות, ידוע מעט מאוד מתוך פסוקי התורה. נראה, ששגרת חייהם של האבות, אינה מפורטת כלל בתורה. מידע זה ופרטים נוספים נוכל ללמוד מתוך מדרשי חז"ל שנותנים מענה לחוסר זה. נאמר בבראשית (כד, א):

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְיָמָיו וְה' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל.

המשנה בסוף מסכת קידושין מבארת את משמעות הברכה "כל" שקיבל אברהם:

וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום: ואברהם זקן וה' ברך את אברהם בכל. מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא נתנה, שנאמר: עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי.

תקופת האבות, כאמור, היא תקופה שבה טרם ניתנה תורה, ולפיכך האזכור של המילה "מצוות" בזמן שעוד לא ניתנה תורה אומר דרשני. לפיכך חז"ל דורשים שאברהם אבינו קיים באורח חיי היום-יומי את התורה כולה. זוהי למעשה משמעות המילה "כל" בברכה שנתברך אברהם. חז"ל מחדשים לנו שאף על פי שהמצוות ניתנו לישראל בסיני - היו מי שקיימו אותן כבר קודם לכן.

הטענה כי אברהם שמר את התורה כולה מופיעה גם במסכת יומא (כ"ח ע"ב), שם חז"ל לוקחים את הדרשה אפילו צעד אחד קדימה:

אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. אמר רב ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.¹

הפסוק נראה תמוה, מדוע התורה לא הסתפקה בלומר שאברהם פשוט שמע בקול ה'! מדוע היא מציינת מילים נוספות שמתארות את הליכתו של אברהם בדרכי ה'! חז"ל מזהים את

¹ ראה ויקרא רבה ב, י; וכן רש"י על בראשית לב, ה: "עם לבן גרתי... דבר אחר גרתי בגימטריא תריג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותריג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים". משמע מכאן שיעקב גם הוא קיים את כל התורה כולה.

הייתור בפסוק ודורשים שאברהם קיים לא רק את מצוות התורה שבכתב אלא גם את מצוות התורה שבעל פה.

הבנה זו של הגמרא נותנת מבט חדש על ספר בראשית. לפי חז"ל האבות ידעו את התורה וקיימו את כל המצוות עוד לפני נתינתם במעמד הר סיני. השאלה העולה מאליה, היא מניין ידעו האבות לקיים את כל המצוות? האם נצטוו על כך ברוח הקודש או שמא לאבות הייתה דרך אחרת ללמוד את אותן מצוות?

לפני שנתייחס לשאלה זו נעסוק בשאלה המתעוררת לאור ההנחה שהאבות קיימו את התורה, שכן נראה מתוך דברי חז"ל (פסחים קי"ט ע"ב) שהאבות לא הקפידו על כל מצוות התורה:

דרש רב עזירא זימנין אמר ליה משמיה דרב זימנין אמר ליה משמיה דרב אשי מאי דכתיב "ויגדל הילד ויגמל"? עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק לאחר שאוכלין ושותין ונותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך ואומר להן איני מברך שיצא ממני ישמעאל אומר לו ליצחק טול וברך אומר להן איני מברך שיצא ממני עשו אומר לו ליעקב טול וברך אומר להם איני מברך שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאוסרן עלי.

יעקב אבינו מעיד על עצמו שנשא שתי אחיות, דבר שאסור על פי התורה.² אם כן כיצד מעידים חז"ל שהאבות שמרו את התורה כולה?

על מנת לתרץ את השאלה הזו ישנם המפרשים שמשמעות הפסוק "יעקב אשר שמע אברהם בקול" איננה כפשוטו. כל כותב ר' אברהם בן הרמב"ם בפירושו לתורה (בראשית לה):

ולפי שהתאימו מעשי מצוות אלה על ידי האבות עליהם השלום למצוות התורה עם אמונתם באחדות הבורא והרחקתם את השיתוף והעבודה והיראה והאהבה שהן עיקרי האמונה בתורה ושורשיה, אמרו בהם חז"ל כי הם קיימו כל התורה כולה. לא ששמרו את השבת או אכלו מצה בפסח כמו שיעלה על הדעת.

לפי גישה הזו השאלה כיצד האבות עברו על התורה כלל לא מתחילה, משום שהיא סוברת שהאבות קיימו את העקרונות העומדים בשרשי המצוות ולא את המצוות ממש.³

² "וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָה לֹא תִקַּח לְצֶרֶר לְגִלּוֹת עֲרֻוְתָהּ עִלְיָהּ בְּחַיֶּיהָ" (ויקרא יח, יח).

³ ראה גם את דברי האדמו"ר הזקן בליקוטי תורה פרשת שלח (מאמר ב, ד): "...קיים אותם ברוחניות, שהמשיך כל האורות עליונים הנמשכים על ידי המצוה". וראה נפש החיים (א, כא) ושו"ת הרשב"א (צד).

לפנינו אם כן שתי גישות להבין את הפסוק לעיל. גישה הרואה את הפסוק פשוטו כמשמעו (ולפיכך צריכה לתרץ את הקושיה העולה מן הגמרא בפסחים), וגישה שנייה הדורשת את הפסוק למשמעות רחבה יותר - מעבר לפשט הפסוק.

אמנם נראה שישנה שאלה עמוקה יותר שיש לברר בכדי שנוכל להבין לעומק את שתי הגישות. כדי לענות על השאלה האם האבות אכן קיימו את התורה כולה ממש יש לברר תחילה מיהם האבות. האם האבות נחשבים בני נח? או שמא משעה שאברהם נצטווה על המילה נשתנה דינו ודין זרעו לדין ישראל?

שאלה זו בסיסית ביותר, מכיוון שלהבנתנו, המצוות שקיימו האבות הם פועל יוצא מתוך אותה זהות אליה הם משתייכים. ולכן על מנת שנוכל לדעת באיזה אופן פעלו האבות בחיי היום-יום שלהם, הרי שקודם לכן יש לברר את דמותם של האבות עצמם ומתוך איזה מקום הם פעלו.

ב. בני נח או ישראל?

חז"ל לומדים שהמקור לשבע מצוות בני נח נמצא כבר בימי אדם הראשון,⁴ כך שיש להניח מדבריהם שהאנושות כולה מוגדרת כבני נח עד לשלב שבו ניתנה התורה לישראל. אולם מבט קצר בפסוקים המתארים את ברית המילה של אברהם אבינו (בראשית יז, ז-ט) מראה שמדובר באירוע ייחודי שמטרתו להבדיל את אברהם וזרעו משאר האנושות:

וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אֲחֵרִיד לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים, וּלְזַרְעֲךָ אֲחֵרִיד. וְנָתַתִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֲחֵרִיד אֶת אֶרֶץ מִגְרִיד אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזֵת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתָּה וְזַרְעֲךָ אֲחֵרִיד לְדֹרֹתֶם.

אם נניח שבני האנושות כולה היו נחשבים לבני נח הרי שכעת אברהם וזרעו נבדלים מתוכם. כלומר אברהם שהיה עד לאותה שעה בן נח קיבל מעמד שונה. כעת יש לברר מהו אותו מעמד שאברהם וזרעו קיבלו. באיזה אופן נבדלו אברהם וזרעו משאר האנושות המוגדרת כבני נח?

האם האבות עדיין נחשבים כבני נח והקב"ה רק מוסיף עליהם "קומוה" נוספת של מספר מצוות (אולם לא כתחלופה לחובותיהם כבני נח)? או שמא ברית המילה מוציאה אותם לגמרי מהגדר ההלכתי של בני נח ומעיתה והלאה הם נחשבים למהות אנושית-הלכתית חדשה לגמרי?

⁴ סנהדרין נ"ו ע"ב.

הכרעה בשאלה זו תביא לאותן המסקנות המשמעותיות אותן הצגנו. אם נאמר שמשעה שאברהם נימול דינו כבן נח המקיים מספר מצוות נוספות בצו ה' - הרי שתקשה עלינו הטענה כי האבות קיימו את התורה כולה. ואם נאמר שברית המילה מגדירה מעתה והלאה את אברהם וזרעו כשורש והתחלה לעם ישראל - הרי שבקלות נוכל לטעון שהאבות אכן קיימו את התורה כולה פשוטו כמשמעו, וזאת מבלי להתחייב בעונשים האמורים בבני נח. לגישה הטוענת שאבותינו הם בני נח, צריך להתמודד עם מספר מקומות בתורה המעידים על כך שהאבות עשו דברים האסורים לבני נח.

- נשיאת שתי אחיות (סנהדרין נ"ז ע"ב)⁵
- שמירת שבת⁶ (סנהדרין נ"ח ע"ב)⁷
- לימוד תורה⁸ (סנהדרין נ"ט ע"א)⁹

נעייך בדברי חז"ל שמתוכם נראה האם תומכים באחת מן הגישות שהצגנו לעיל. להלן נתייחס לשלוש סוגיות שמתוכן ננסה ללמוד את עמדת חז"ל בעניין גדר החיוב שהיה לאבותינו: נשיאת שתי אחיות, גוי המכה יהודי, ופרשת מקלל. נזכיר שאחד הראשונים שעסק בנושא בהרחבה הוא הרב רוזאניס (בעל 'משנה למלך' על הרמב"ם) בקונטרס 'פרשת דרכים', שחלק ניכר ממנו עוסק בענייננו. דברים רבים שיוצגו להלן נלקחו מתוך חיבורו.

יעקב נשא שתי אחיות

אחד מן הקושיות הבולטות לשיטה האומרת שהאבות דינם כישראל, היא כיצד יעקב אבינו נשא שתי אחיות, והרי התורה אסרה זאת לבני ישראל. הרמב"ן (בראשית כו, ה) מתרץ קושיה זו ומציע חילוק יסודי בנוגע לאבות:

והנראה אלי מדעת רבותינו, שלמד אברהם אבינו התורה כלה ברוח הקדש. ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה. **ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוזה לארץ נשא האחיות.**

⁵ נחלקו רבי מאיר וחכמים בדבר, הרמב"ם פסק כרבי מאיר ולכן להלכה נשיאת שתי אחיות אינה נכללת כחלק מאיסור עריות של בני נח, אולם להולכים אחר שיטת חכמים אכן יש איסור לבני נח ולפיכך קשה כיצד נשא יעקב שתי אחיות, קושיה זו הובאה בשם המהר"ש יפה (ב"ר צג, ו).

⁶ בראשית רבה (עט, ו): "וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר נִכְנַס בְּעֶרְבַּ שְׁבַת עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה מִבְּעוֹד יוֹם וְקָבַע תַּחֲמוּמִּין מִבְּעוֹד יוֹם, הֲדָא אִמְרַת שְׁשִׁמְרֵי יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁבַת קוּדְם שְׁנִיתָן".

⁷ "בן נח נח ששבת חייב מיתה".

⁸ בראשית רבה צד, ג.

⁹ עובד כוכבים שעסק בתורה חייב מיתה.

הרמב"ן סובר שהאבות שמרו את התורה בבחינת "אינו מצווה ועושה". הוא מחדש שכל קיום המצוות של האבות היה בארץ ישראל בלבד, וממילא מובן מדוע יכל היה יעקב לשאת שתי אחיות - משום שהיה בחוץ לארץ.

הרא"ם מציע הצעה אחרת - יעקב אבינו גייר את רחל ולאה,¹⁰ ומשום כך אין להם יותר דין קורבה אחד לשנייה. תירוץ זה מתבסס על דברי חז"ל במסכת יבמות (כ"ב ע"א): "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי".

המשותף לשני תירוצים אלו הוא שיעקב בסופו של דבר לא עבר על איסור נשיאת שתי אחיות. אם כך איך נבאר את דברי חז"ל בגמרא בפסחים (ק"י ט ע"ב), המספרת שיעקב אבינו מסרב לברך על הכוס של ברכה משום שנשא שתי אחיות. הרי אם יעקב לא באמת עבר על איסור נשיאת שתי אחיות מדוע סרב לברך?

הרדב"ז (שו"ת סימן תרצו) מסביר שהסיבה שיעקב בכל זאת מסרב לברך, היא משום שהייתה בו מידת חסידות להתרחק מדבר שלעתיד לבוא יאסר על בניו. כלומר הרדב"ז מקבל את הנחת היסוד שיעקב אבינו לא עבר עבירה, אך משום שידע שמעשה זה יאסר על בניו החמיר על עצמו שלא לברך על כוס של ברכה. אם כך יש לשאול למה מראש נשא יעקב שתי נשים אם ידע שהדבר יהיה אסור לבניו? מתרץ המהר"ש יפה שיעקב נשאן מפי רוח הקודש.¹¹

הרב רוזאניס מתייחס לשני התירוצים לעיל ומסביר את הקשר של הקשר שלהם לסוגייתנו (קונטרס פרשת דרכים עמוד יא):

והכלל העולה... דלמאן דאמר דישראל יצאו מכלל בני נח לגמרי קודם מתן תורה התירוץ ליעקב איך נשא שתי אחיות הוא משום דגיירן וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולמאן דאמר דלא יצאו מכלל בני נח לגמרי התירוץ ליעקב איך נשא שתי אחיות הוא דעל פי הדבור נשאן, והחילוק שיש בין ב' התירוצים הללו הוא דאי אמרינן דיצאו מכלל בני נח לגמרי והטעם שנשא שתי אחיות הוא משום דגיירן, הוא תירוץ פשוט לכל באי עולם כשישאלו איך נשא יעקב שתי אחיות התירוץ הוא מבואר שכבר יודעים הכל שהאבות לא היו לוקחים נשים בגיותם ופשיטא שגיירן יעקב וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. אך אי אמרינן שלא יצאו קודם מתן תורה מכלל בני נח לגמרי ומה שנשא יעקב שתי אחיות היה על פי הדבור, הנה תירוץ זה

¹⁰ רא"ם (ד, כד), ביאר בדרך דומה גם המהרש"א על מסכת יומא (כ"ח ע"ב ד"ה 'מצוותי'). וכן גם מהר"ש יפה (בראשית רבה צג, ו).

¹¹ פנים יפות על בראשית רבה ע, יד. ראייה לדבריו ניתן למצוא במדרש רבה (בראשית סא, ד) המסביר שאברהם אבינו נשא את הגר מפי הדיבור.

הוא נעלם דלא ידעו אלא ה' שהוא המצוה וכל באי עולם לפי פשוטן של דברים יקשה בעיניהם איך נשא יעקב שתי אחיות.

שתי הגישות שלפנינו יענו אם כן תשובות שונות לאותה הבעיה. האומרים שהאבות דינם כישראל - יסברו שיעקב אבינו גיירן ולפיכך אין בהן איסור קורבה. והאומרים שהאבות דינם כבני נח ויצא דינם להחמיר אבל לא להקל - יאמרו שיעקב נשאן מפי רוח הקודש, שכן רק היתר מיוחד מפי הקב"ה יאפשר לו לעבור על איסור התורה לעתיד לבוא.

ויך את המצרי ויטמנהו בחול

אומרת הגמרא במסכת סנהדרין (נ"ח ע"ב):

אמר ר' חנינא עובד כוכבים שהכה את ישראל חייב מיתה שנאמר ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי וגו'.

לבני נח יש איסור מיתה להכות את ישראל, מסביר רש"י במקום: **"ויך את המצרי** - משום דהכה איש עבריי". מדוע רש"י כל כך מדגיש את סיבת מותו של המצרי? האם ישנו בכלל מקום לספק מדוע משה הכה את המצרי? אומר המדרש (שמות רבה א, כח):

אמרו רבותינו זכרונם לברכה נוגשים היו מן המצריים ושוטרים מישראל נוגש ממונה על עשרה שוטרים שוטר ממונה על עשרה מישראל והיו הנוגשים הולכים לבתי השוטרים בהשכמה להוציאן למלאכתן לקריאת הגבר פעם אחת הלך נוגש מצרי אצל שוטר ישראל ונתן עיניו באשתו שהיתה יפת תאר בלי מום עמד לשעת קריאת הגבר והוציאו מביתו וחזר המצרי ובא על אשתו והיתה סבורה שהוא בעלה ונתעברה מנו חזר בעלה ומצא המצרי יוצא מביתו שאל אותה שמא נגע בך אמרה לו הן וסבורה אני שאתה הוא כיון שידע הנוגש שהרגיש בו החזירו לעבודת הפרך והיה מכה אותו ומבקש להרגו והיה משה רואה אותו ומביט בו וראה ברוח הקדש מה שעשה בבית וראה מה שעתידי לעשות לו בשדה אמר ודאי זה חייב מיתה כמו שכתוב ומכה אדם יומת.

צריך לדייק מן המדרש משום שהוא מביא סיבה אחרת למיתתו של המצרי. המדרש אומר שמשה לא הרג את המצרי משום שהכה דווקא את ישראל אלא משום שהכה סתם אדם - לאו דווקא ישראל, כלומר המדרש תולה את מיתת המצרי בכך שבעל אישה מישראל בסתר והכה את בעלה לאחר מכן. לפיכך מציע הרב רוזאניס להסביר שרש"י בא להדגיש שלאבות

קודם מתן תורה היה דין ישראל. לכן אפשר לומר שהמדרש חולק על הגמרא בסנהדרין לעיל, וסבור שעד מתן תורה האבות כולם נחשבו עוד בני נח.

פרשת מקלל

התורה (ויקרא כד, י-יב) מספרת על אדם שאיננו ישראלי גמור שיצא וקילל את ה':

וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בֵּתוּךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצוּ בַּמַּחְנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי. וַיִּקַּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְלַל וַיְבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה וְשֵׁם אָמוֹ שְׁלֹמִית בֵּת דְּבָרִי לְמִטָּה דָן. וַיִּנְיַחֻהוּ בַּמִּשְׁמֶר לְפָרֵשׁ לָהֶם עַל פִּי ה'.

נחלקו הרמב"ן וחכמי צרפת בפירוש הפסוקים. הרמב"ן מדייק מן המילים "בתוך בני ישראל" שהפסוק מציין זאת על מנת ללמדנו שהתגייר.¹² מכאן הוא למד שעוד קודם מתן תורה היה לאבות ולזרעם דין ישראל.

לעומתו, חכמי צרפת¹³ מפרשים שמשמעות המילים "בתוך בני ישראל" לא באה להוכיח את זהותם של בני ישראל קודם מתן תורה, אלא ללמדנו שאצל ישראל הולכים אחר האם ומשום כך הוא נקרא "בתוך בני ישראל", מה שאין כן באומות, שם הולכים אחר האב.

ג. מדוע האבות קיימו מצוות?

ראינו לעיל שהרמב"ן סובר שהאבות קיימו את המצוות בבחינת "אינו מצווה ועושה". המהר"ל (תפארת ישראל כ) גם הוא יוצא מתוך נקודת הנחה זו. אמנם הוא מסביר שישנו שוני מסויים בין האבות לגבי קיום המצוות:

ולכך כל אחד קיים המצוות הראוים לפי מדתו, ולא שתאמר כי לא קיים יצחק רק מצוות שחיטה ויעקב מצוות שבת, שזה אינו, דודאי היו מקיימים שאר מצוות גם כן, רק מפני כי אלו המצוות ראוים לכל אחד ואחד מצד עצמו דהיינו מצד מדתם נחשבת המצוה כאלו היו מצווין עליה והשכר יותר גדול, שכאשר הוא מצווה מן השם יתברך דבר זה יותר במדרגה שהרי הוא מצווה מן השם יתברך אשר רוצה וחפץ שיעשה המצוה, ודבר זה אין ספק כי המצוה היא יותר במדרגה ובחשיבות כאשר הוא מחויב בה, וכאשר היא רשות אינה נחשבת כל כך. וזהו אמרם גדול

¹² דברים דומים אומר היעב"ץ על מסכת סנהדרין (נ"ז ע"ב): "דמשמע לי מ'הנפש אשר עשו בחרן' הא יש לומר לאבות ולגרים דין ישראל".

¹³ הרא"ש על ויקרא כד, י מביא בשם הריב"א, וכן בספר מושב זקנים (שם) מובא בשם רבינו תם שדין האבות כדין בני נח.

המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה... ועל כל פנים יותר יש מעלה כאשר המצווה מחויבת או קרוב לחיוב, ויעקב היה מקיים שבת שכך ראוי לפי מדתו דבר זה קרוב לחיוב והמדרגה יותר בזה, ולכך נכתב אצל כל אחד ואחד המצווה הראויה לפי מדתו אף על גב שהיו מקיימין כל המצוות, המצוות האלו שרמז הכתוב שהיו מקיימין היו קרובים אל החיוב ומדרגת אלו המצוות יותר, כי לפי מדתו של אברהם ראוי לעשות כל התורה כמו שהתבאר, ולכך שכרו יותר ממה שהיה אצל אחרים אף שהיו מקיימין המצוות כיון שלא היה זה לפי מדתו ואין המעלה כל כך. אמנם כל זה הוא במצוות עשה לפי שמצוות עשה היא לקנין מעלה והשלמה ולא היו מחסרים עצמם מן קנין השלמות, אבל מצוות לא תעשה שאין בהם קנין מעלה כלל רק שהוא מחויב שלא יעשה דבר זה אין בזה קנין מעלה, רק אם באה עבירה לידו ונצול מקבל על זה שכר.

האבות קיימו את התורה מתוך מידות - אברם כנגד מידת החסד, יצחק כנגד מידת הדין ויעקב כנגד מידת האמת. האבות חיו את התורה מתוך רצון פנימי עמוק ולא מתוך חובה חיצונית שנאמרה להם. אותה שייכות אישית היא זו שאפשרה להם לקיים מצוות.¹⁴ נקודה נוספת העולה מדברי המהר"ל היא שלמרות שהאבות כלל לא היו מצווים הם קיבלו שכר על קיום המצוות כאילו היו מחויבים על כך.

אם כן מדברי המהר"ל עולה כי גם הוא סובר שהאבות קודם מתן תורה דינם כבני נח, שיצא דינם להחמיר אבל לא להקל כישראל.

המהר"ל מלמדנו שלאבות הייתה דרך חיים שהרגילה אותם לתורה. שגרת היום-יום שהם אימצו לעצמם¹⁵ הפכה להיות טבעית עבורם. אורך חייהם היה קרקע המוכשרת ומוכנה לבנות עליה את הקומה הנקראת "מצוות התורה". הגדולה של האבות היא שהם הצליחו להגיע לכך דרך מסע חייהם האישי הרבה לפני שכלל ישראל צווה על כך.

הרב קוק (אורות התורה יב, ב) מסביר את הצורך באותה הכנה נפשית-מוסרית לפני קיום התורה:

"דרך ארץ קדמה לתורה". הקדמה זמנית מוכרחת לדורות. המוסר בטבעיותו, בכל עומק הודו וכחו האיתן, מוכרח להקבע בנפש ויהיה מצע לאותן ההשפעות

¹⁴ הגר"ז בחידושו על מסכת יומא (כ"ח ע"ב) אומר דברים דומים ומבצע חילוק של חפצא וגברא: בחפצא היה על האבות שם ישראל, ומחמת כך היו ראויים אל המצוות. אולם בגברא, כלומר משורת הדין היה להם דין של בני נח.

¹⁵ צריך להבין שהאבות לא נולדו עם המידות אליהן הם משתייכים, כל אחד מן האבות עבר מסע חיים שדרכו הוא השתלם וקנה את אותה מידה, תהליכיות זו בתורה באה לידי ביטוי בצורה מאוד בולטת למשל בשינוי שמו של אברהם.

הגדולות הבאות מכחה של תורה. וכשם שהיראה היא בחינת השרש הקודמת אל החכמה, כן המוסר הטבעי הוא בחינת השרש הקודמת אל היראה וכל ענפיה. והכלל הזה הוא נוהג באדם הפרטי, וכן הוא גם כן נוהג בכללות האומה ובכל האנושיות... הקדמתו של המוסר הטבעי בכל שלמותו, כדי לבנות על מצעו את הטרקלין של התורה והיראה העליונה.

המוסר הטבעי הוא יסוד ששייך לכלל האנושות. זוהי מדרגה בסיסית המהווה הקדמה מהותית למצוות. כאשר עושים מעשה מוסרי איננו עושים זאת משום שגורם חיכוני כפה זאת עלינו אלא משום שקיימת אמת פנימית בתוכנו המניעה לעשות את אותו מעשה.¹⁶ ישנה מדרגת חיבור לקב"ה הקודמת לחיוב למצוות, עבודת ה' דרך המידות מאפשרת להתמקד ברגעים הקטנים של החיים ולתת להם משמעות, גם אם אותו מעשה אינו מצוה מפורשת.

¹⁶ עם ישראל הוא היחידי בעולם שקיבל על עצמו לעבוד את ה' מתוך מחויבות למצוות. מחויבות זו היא שמייחדת אותו משאר האומות. מתוך כך ניתן להבין מדוע מוצאים באומות את המושג "חסיד אומות העולם", משום שהמוסר הטבעי אצל האומות מתגלה דרך הפרט ולא דרך הכלל.